

INHOUD:

Het visioen van de keizer	7
Rome's heilig kind	13
Op de barricade	20
De Mongibello	24
Frater Gaetano	34
De Godszuster	40
Diamante	50
Don Ferrante	52
Don Matteo's zending	57
De klokken van San Pasquale	62
Twee canzones	89
De vlucht	97
De sirocco	99
Het feest van San Sebastiaan	119
De vrouw van een groot man	140
Panem et Circenses	146
De verworping	154
Het oude passiespel	160
De dame met de ijzeren ring	169
Frater Felice's testament	171

Na het wonder -----	187
Een Jettatore -----	190
Het paleis Geraci en het paleis Corvaja -----	201
Falco Falcone -----	212
Overwinningen -----	233
De oase in de woestijn-----	240
In Palermo-----	244
De thuiskomst-----	250
Slechts van deze wereld -----	261
Een fresco van Signorelli -----	274

Het visioen van de keizer

In de tijd, toen Augustus keizer in Rome was, en Herodes als koning over Jeruzalem heerste, geschiedde het eenmaal dat een zeer stille en heilige nacht op de aarde neerdaalde. Het was de donkerste nacht, welke iemand ooit aanschouwd had; men zou geloofd kunnen hebben, dat de gehele aarde onder een keldergewelf geraakt was.

't Was onmogelijk water van land te onderscheiden, en men verdwaalde op de meest bekende weg. En dat kon niets anders zijn, want van de hemel kwam geen enkele lichtstraal.

Alle sterren waren thuis gebleven en de lieflijke maan hield haar aangezicht afgewend.

En even diep als de duisternis, was de stilte en de rust. De rivieren hadden haar loop gestaakt, de wind verroerde zich niet, en zelfs het espenblad had opgehouden te trillen. En was u langs de zee gegaan, dan had u gezien, dat de golven niet meer tegen het strand sloegen, en was u in de woestijn gegaan, dan had het zand niet onder uw voeten geknarst.

Alles was versteend en roerloos om de heilige nacht niet te verstoren. Het gras mocht niet groeien, de dauw niet vallen, en de bloemen waagden het niet haar geuren uit te ademen.

Gedurende deze nacht jaagde geen roofdier, noch beten de slangen of blaften de honden. En wat nog heerlijker was, geen enkel der levenloze dingen zou de heiligheid van de nacht hebben willen verstoren door zich te lenen tot een slechte daad. Geen breekijzer had een slot kunnen openen en geen mes was in staat geweest bloed te vergieten.

In deze nacht verliet een kleine schare mensen de woning van de keizer op de Palestijnse heuvel te Rome, en sloeg de weg in over het Forum naar het Capitool. De vorige dag hadden namelijk de raadsheren de keizer gevraagd of hij er iets tegen had, dat zij hem een tempel oprichtten op Rome's heilige berg. Maar Augustus had niet dadelijk zijn bijval aan dit plan geschonken. Hij wist niet of het de goden welgevallig was, dat hij een tempel naast de hunne zou bezitten en hij had geantwoord dat hij eerst door een nachtelijk offer aan zijn genius hun wil in deze zaak wilde uitvorsen.

En hij was het, die nu, gevolgd door enige getrouwen, dit offer ging brengen.

Augustus liet zich in zijn draagstoel voeren, want hij was oud en het beklimmen van de hoge trappen van het Capitool viel hem moeilijk. Zelf droeg hij de kooi met de duiven, die hij wilde offeren. Geen priesters, soldaten of raadsheren vergezelden hem; slechts zijn naaste vrienden. Fakkeldragers liepen voor hem uit, als om een weg te banen in de duisternis van de nacht, en achter hem kwamen slaven, die het drievoetige altaar, de kolen, messen, het heilige vuur en al het andere droegen, dat voor het offeren nodig was.

Onderweg sprak de keizer vrolijk met zijn getrouwen, daardoor merkte geen van hen de oneindige stilte en rust van de nacht. Eerst toen zij op de kruin van de berg de plaats bereikt hadden, die bestemd was voor de nieuwe tempel, werd hun geopenbaard, dat iets ongewoons plaatsgreep. Dit kon geen nacht, zoals alle andere zijn, want daar boven op de rotskruin zagen ze de wonderbaarlijkste gestalte. Ze dachten eerst, dat het een oude vergroeide olijfboom was, later geloofden zij, dat een oeroud stenen beeld uit de tempel van Jupiter op de rots verdwaald was. Ten slotte meenden ze, dat het niemand anders kon zijn dan de oude profetes. Iets zo ouds, zo verweerd, zo reusachtigs hadden ze nog nooit gezien. Indien de keizer er niet geweest was, zouden ze allen naar huis gevlucht zijn.

‘Dat is zij,’ fluisterden ze, ‘die zo vele jaren telt als er zandkorrels gevonden worden op de kusten van haar vaderland. Waarom is zij juist vannacht uit haar hol gekomen? Wat voorspelt zij de keizer en het rijk, zij, die haar profetieën op de blaren der bomen schrijft en weet, dat de wind het orakelwoord tot degene voert, die het nodig heeft?’

Ze waren zo ontsteld, dat zij zich allen op de knieën geworpen zouden hebben met het voorhoofd tegen de grond, indien de profetes slechts één beweging gemaakt had. Maar ze zat zo onbeweeglijk alsof ze levenloos was. Ze zat neergehurkt op de uiterste rand van de rotshelling, en beschutte haar ogen met de hand, terwijl zij in de duistere nacht tuurde.

Ze zat daar, alsof ze de berg beklommen had om beter iets te zien dat ergens ver weg geschiedde.

Zij kon dus iets zien, zij! In zo’n nacht!

Op hetzelfde ogenblik bemerkten de keizer en allen van zijn gevolg hoe diep de duisternis was. Geen van hen kon een handbreed voor zich uitzien. En welk een stilte! welk een rust!

Zelfs niet het doffe murmelen van de Tiber konden zij horen.

Maar ‘t was alsof de lucht hen wilde verstikken, het koude zweet parelde

hun op het voorhoofd en hun handen waren verstijfd en machteloos. Zij dachten dat er iets ontzettends moest gebeuren.

Geen van hen wilde echter tonen, dat hij bang was, maar ze zeiden tegen de keizer, dat het een goed voorteken was: de hele natuur hield de adem in om een nieuwe god te begroeten.

Ze spoorden de keizer aan zich te haasten met het offeren en zeiden, dat de oude profetes waarschijnlijk uit haar hol was gestegen om zijn genius te begroeten.

Maar de waarheid was, dat de oude profetes geboeid was door een visioen. Zij wist niet eens, dat Augustus op het Capitool gekomen was. In de geest vertoefde zij in een ver land, en daar meende zij over een grote vlakte te schrijden. In de duisternis stootte ze onophoudelijk met de voet tegen iets, dat ze dacht, dat aardheuveltjes waren.

Zij boog zich voorover en voelde met de hand. Nee, het waren geen aardheuveltjes maar schapen. Ze schreed tussen grote, slapende kudden. Nu bemerkte zij het vuur van de herders. Dat brandde midden op het veld, zij trachtte het te naderen. De herders sliepen bij het vuur en naast hen lagen de lange, spitse herdersstaven, waarmee ze de kudden tegen de wilde dieren plachten te beschermen.

Maar die kleine dieren met hun glinsterende ogen en grote staarten, die naar het vuur slopen, waren dat geen jakhalzen?

En toch wierpen de herders hun staf niet naar hen, de honden bleven doorslapen, de kudde vluchtte niet weg en de wilde dieren vlijden zich naast de mensen neer.

Dat zag de profetes, maar zij wist niets van hetgeen achter haar op de berg plaatsgreep. Ze wist niet, dat men daar een altaar oprichtte, kolen deed gloeien, wierook verspreidde, en dat de keizer één der beide duiven uit de kooi nam om haar te offeren.

Maar zijn handen waren zo krachteloos, dat hij de vogel niet kon vasthouden. Met een enkele slag van de vleugel bevrijdde de duif zich en verdween in de duisternis van de nacht.

Toen dit geschiedde, blikten de hovelingen achterdochtig naar de oude profetes. Ze geloofden dat zij het was, die het ongeluk veroorzaakte.

Konden zij weten, dat de profetes nog steeds bij het herdersvuur dacht te staan, terwijl zij luisterde naar een zwak geluid, dat in de doodstille nacht begon te trillen?

Zij luisterde lang daarna, vóórdat zij bemerkte, dat het niet van de aarde, maar uit de wolken kwam. Eindelijk hief zij het hoofd op en toen zag zij

lichte stralende gestalten in de duisternis voortglijden.

Het waren kleine engelenscharen, die lieflijk zingend en als zoekende, heen en weer vlogen over de grote vlakte. En terwijl de profetes naar de engelenzang luisterde, maakte de keizer zich gereed tot een nieuw offer. Hij waste zijn handen, reinigde het altaar en liet zich de tweede duif aanreiken, maar ofschoon hij nu zijn uiterste krachten inspande om deze vast te houden, gleed het slanke lichaam van de duif uit zijn hand, en de vogel verdween in de ondoordringbare nacht.

De keizer werd bevreesd. Hij viel op de knieën voor het lege altaar en bad tot zijn genius. Hij smeekte zijn beschermgeest hem de kracht te verlenen om de ongelukken af te wenden, die deze nacht scheen te voorspellen.

Ook daarvan had de profetes niets gemerkt. Ze luisterde met heel haar ziel naar de engelenzang die al sterker en sterker werd. Op het laatst was deze zo luid, dat de herders ontwaakten. Ze leunden op hun ellebogen en zagen lichte scharen zilverwitte engelen in lange fladderende lijnen, trekvogels gelijk, in de duisternis voort zweven.

Sommigen hadden luiten en violen in de hand, anderen speelden op ceters en harpen, en hun gezang klonk zo blij als kindergelach en zo jubelend als het lied van de leuwerik. Toen de herders dit hoorden, togen ze opwaarts om naar de bergstad te gaan, waar ze thuis hoorden, om het wonder te verhalen.

Zij gingen langs een smal, slingerend paadje en de oude profetes volgde hen. Opeens werd het helder licht boven de berg. Een grote, stralende ster schitterde juist daarboven, en de stad op de bergtop blonk als zilver in het licht van de ster.

Alle zwevende engelenscharen spoedden zich jubelend daarheen en de herders verhaastten hun schreden, zodat zij bijna sprongen. Toen ze de stad bereikt hadden, zagen ze, dat de engelen zich boven een lage stal in de nabijheid van de stadspoort verzameld hadden. Het was een ellendig huis met een dak van stro en de naakte rots tot muur.

Daarboven straalde de ster en daar verzamelden zich al meer en meer engelen. Sommigen lieten zich neer op het strodak of streken neer op de steile berghelling achter het huis, anderen bleven met fladderende vleugels daarboven zweven.

Hoog, hoog was de lucht licht van flikkerende vleugels.

Op hetzelfde ogenblik, dat de ster boven de bergstad ontstoken werd, ontwaakte de gehele natuur, de mannen die op de hoogte van het Capi-

tool stonden, moesten dat wel merken. Ze voelden hoe frisse, strelende winden het luchtruim doorzweefden, heerlijke geuren stegen op uit de aarde, de bomen ruisten, de Tiber begon te murmelen, de sterren straalden en de maan stond opeens hoog aan de hemel en verlichtte de wereld. En uit de wolken kwamen de twee duiven aangevlogen en namen plaats op de schouder van de keizer.

Toen dit wonder geschiedde, richtte keizer Augustus zich op in trotse vreugde, maar zijn vrienden en slaven wierpen zich op hun knieën. 'Ave Cesar,' riepen zij. 'Uw genius heeft u geantwoord. U bent de god, die op de hoogte van het Capitool moet worden aanbeden.'

En de hulde, die de geestdriftige mannen de keizer toe jubelden, was zo luidruchtig, dat de oude profetes het hoorde. Dit deed haar uit haar visioenen ontwaken. Ze verliet haar plaats op de rotshelling en begaf zich tussen de mensen. 't Was alsof een donkere wolk uit de afgrond opsteeg en neerstortte op de hoogte. Zij was vreselijk om aan te zien in haar ouderdom. Ruig haar hing in dunne vlokken rondom haar hoofd, de gewrichten van de ledematen waren gezwollen en de donkere huid omkleedde het lichaam, hard als boomschors, met rimpel naast rimpel. Maar geweldig en waardig schreed ze de keizer tegemoet.

Met de ene hand greep zij hem bij de pols, met de andere wees ze naar het verre Oosten.

'Zie,' beval zij hem, en de keizer hief zijn blik op naar de hemel en keek. Het luchtruim opende zich voor zijn blikken en deze drongen door tot het verre Oosterland. En hij zag een armoedige stal onder een steile rotswand en in de geopende deur enige knielende herders. In de stal zag hij een jonge moeder gekield liggen voor een klein kind, dat op een strobos op de grond lag.

En de grote, knokige vingers der profetes wezen naar dat arme kind.

'Ave Cesar,' zei de profetes, terwijl zij honend lachte. 'Daar is de god, die op de hoogte van het Capitool zal worden aanbeden.'

Toen deinsde Augustus terug als voor een waanzinnige. Maar de machtige geest der profetie werd vaardig over haar, de ogen begonnen te branden, haar handen wezen hemelwaarts, haar stem veranderde, zodat die niet meer de hare scheen te zijn, maar zo'n klank en kracht bezat, dat die over de gehele wereld gehoord kon worden. En zij sprak woorden, die ze in de hemel tussen de sterren, scheen te lezen:

'Op de hoogte van het Capitool zal de wereldverlosser worden aanbeden, Christus of Antichrist, maar geen sterflijke mensen.'

Toen ze dit gezegd had, schreed ze tussen de door schrik bevangen mannen, daalde langzaam van de berg en verdween.

Maar Augustus liet de volgende dag het volk streng verbieden hem een tempel op het Capitool op te richten.

In plaats daarvan liet hij een kapel voor het pasgeboren Godskind bouwen en noemde dat het altaar des hemels, Aracoeli.